

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XVIII. Definitio hæreseos, gravitas malitiæ ipsus, & requisita ad
formalem hæresim.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

est species infidelitatis ejus qui renititur fidei, quam professus est se recipere; alia ejus qui nullo modo professus est se illam recipere.

Neque enim sola oppositio ad diversas specie virtutes, sed & diversi modi oppositionis ad unam eandemque virtutem inducunt malitias specie diversas, ut patet ex specifica diversitate plurium peccatorum eisdem virtuti charitatis oppositorum; sicut & oppositorum eidem virtuti religionis: non solum quando unum virtuti religionis opponitur per excessum, aliud per defectum; verum etiam quando utrumque ipsi opponitur vel per excessum, vel per defectum.

- 247 Quidquid tamen sit de specifica trium illarum infidelitatum diversitate, dum infidelis ad Sacramentum poenitentiae accedit; confiteri debet qualitatem infidelitatis, in qua fuit, videlicet an secutus fuerit Paganismum, an Judaismum, an haeresim. Et rursus, an haeresim Lutheranam, an Calvinianam, &c. Imò confiteri debet qualitatem errorum suorum in particulari, sicut & blasphemiarum, falsorumque rituum, &c. Tum quia in blasphemis, & ritibus illis reperiuntur malitiae contra religionem specie diversae, ut Adversarii fatentur. Tum quia in ipsismet infidelitatibus & erroribus continentur malitiae aliae aliis notabiliter graviores, si non specie differentes. Gravius namque contra fidem peccat haereticus, quam Judaeus, & Paganus, ob majora signa credibilitatis, ob quae major quoque est infidelitas Judaei, quam Pagani.

CAPUT XVIII.

Definitio haereseos, gravitas malitiae ipsius, & requisita ad formalem haeresim.

- 248 **H**Aeresis, supra num. 213. à S. Thoma descripta, est duplex, materialis, & formalis. Neque enim S. Doctor ibi descripsit haeresim formalem, sed abstrahentem à materiali & formali.

Haeresis materialis, est error contra fidem sine pertinacia in eo qui se Christianum profitetur. Haeresis formalis est error voluntarius & pertinax contra fidem, in eo qui se Christianum profitetur. Ita communiter Theologi, inde ad formalem haeresim quatuor merito requirentes.

- 249 Primum est error in intellectu contra fidem. Cum haeresis, utpote species infidelitatis positivae, sit actus contrarius fidei; quae cum sit actus intellectus certò verus, actus illi contrarius nequit non esse actus intellectus certò falsus, adeoque erroneus. Itaque verba, & quaelibet signa haeresim significantia, si in intellectu non sit error per illa significatus, coram Deo non faciunt haereticum; nec consummatè haereticus esset, qui crederet aliquid reverè credendum, putans Ecclesiam tenere contrarium, nisi

crederet Ecclesiam in ea re falli; adeoque nisi errorem de Ecclesiae fallibilitate haberet in intellectu. Nec dubius in fide foret haereticus, nisi formaliter, vel virtualiter negaret, fidei veritates esse certissimas.

Secundum ad haeresim requisitum est, quòd error qui est in intellectu, sit voluntarius. Quia voluntarium est de ratione peccati.

Tertium est, quòd error ille sit in eo qui se Christianum profitetur. Ut enim D. Ambrosius lib. 7. in Luc. ait, *nemo haereticorum Christi nomen negat*. Augustinus lib. 8. Trin. 31. *Haeretici sunt qui sub vocabulo christiano doctrina resistunt christiane*. Gregorius Magnus 20. Moral. 9. *Haeretici sub nomine Christi, contra Christum militant*. Potest tamen aliquis esse formaliter haereticus, qui non sit baptizatus (tametsi talis haereticus non sit ab Ecclesia punibilis, eò quòd Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per baptismi januam fuerit ingressus. Trid. sess. 14. c. 2.) cum sine baptismo possit reperiri voluntarius, & pertinax error contra fidem, in eo qui se Christianum profitetur, id est in eo qui credit Christum pro hominum salute & redemptione venisse.

Quartum requisitum est pertinacia, quam haeresi adeò essentialiter esse censet S. Thomas q. 8. de malo a. 1. ad 2. ut de ea dicat, quòd *sola facit haeticum*. Quòdque necessaria sit ad haeresim, ex ipsis etiam sacris Canonibus eruitur, nimirum ex can. *qui in Ecclesia* 24. q. 3. ubi sic: *Qui in Ecclesia morbidum aliquid, pravumque quid sapiunt, si correpti, ut sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistunt, haeretici sunt*. Et can. *dixit Apostolus* 24. q. 3. *Qui sententiam suam, quamvis falsam, atque perversam, nullà pertinaci animositate defendunt ... corrigi parati, cum invenerint veritatem, nequaquam sunt inter haeticos deputandi*. Uterque canon desumptus est ex Augustino, qui epist. 16. addit, quòd *sine pertinacia errare quidem potero, sed haeticus non ero*. Nullus proinde paratus errorem relinquere, proposità sibi veritate, seu doctrinà Ecclesiae, est formaliter haeticus. Quia, ut S. Thomas ait 2. 2. q. 11. a. 2. ad 3. *non habet electionem contradicentem Ecclesiae doctrinae*. Formalis ergo haeticus non fuit D. Cyprianus, dum erravit circa valorem baptismi ab haeticis collati. Quia non erravit cum pertinacia, sed cum animi preparatione ad suscipiendam veritatem, si scivisset errorem suum esse contra Ecclesiae traditionem.

Pertinacia verò illa non consistit in eo, quòd errorem suum quis acriter, & mordicus defendat; sed in eo quòd sciens & volens repugnet Catholicae fidei, sibi sufficienter propositae, juxta illud Augustini lib. 4. de

de baptismo cap. 16. *Nondum illum hereticum dico, nisi manifestata sibi doctrina Catholica fidei, resistere maluerit, & illud quod tenebat elegerit.* Sufficenter autem Catholicae fidei veritas proponitur ei, qui scit se sentire contra id quod Ecclesia Romana tenet, & proponit ut fide certum, non vult tamen isti veritati sensum suum submittere, sed in suo errore persistit, tametsi signis credibilitatis moraliter certis ipsi manifestatum sit eam esse veram Ecclesiam. Cum enim vera Ecclesia à Spiritu sancto gubernetur, sitque organum ipsius, & fidei adeò infallibilis, ut Dominus ei pollicitus fuerit, quòd *porte inferi adversus eam non prevalebunt*: nolle ei subijci, virtualiter est nolle Spiritui sancto subijci, velleque ei contradicere, est velle Deo contradicere. Quam ob causam scriptum est: *Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus.* Et si pertinax dicitur aliquis, qui est imprudenter tenax, S. Thomas 2. 2. q. 138. a. 2. imprudenter profecto tenax est iudicii sui, qui illud præfert iudicio veræ Ecclesiae. Ideoque S. Doctor ibidem q. 11. a. 2. ad 3. pertinaciam hæreticalem constituit in eo quod quis habeat electionem opinionis contradicentem Ecclesiae doctrinam. Unde concludit, quòd *postquam aliqua sunt determinata auctoritate universalis Ecclesiae, si quis tali ordinationi pertinaciter repugnaret, hæreticus censetur.*

253 Collige 1°. hæresim esse peccatum adeò grave, ut S. Thomas in 4. dist. 13. q. 2. a. 2. dicat quòd plus noceat, quam aliquid aliud peccatum: *quia subvertit fundamentum omnium bonorum, sine quo nihil boni remanet.* Ideò hæresis est ex genere suo maximum peccatum; maximum utique in genere infidelitatis, & maximum ex genere, respectivè ad peccata, moralibus virtutibus adversa.

254 Collige 2°. neminem esse formaliter hæreticum, quamdiù paratus est iudicium suum submittere iudicio Ecclesiae; quamdiù etiam nescit se sentire contra id quod Ecclesia tenet.

255 Collige 3°. errantes in fide ex ignorantia, etiam mortaliter culpabili, animo tamen parato ad credendum quod credit Ecclesia, si eis ut dogma Ecclesiae proponeretur, non esse formaliter hæreticos, tametsi mortaliter peccent. Est communis sententia Theologorum, & S. Thomæ lect. 2. super cap. 2. ad Galat. Et ratio est, quia licet voluntariè errent (voluntario saltem indirecto) non errant cum pertinacia: cum S. Doctor, loco citato, errantes ex ignorantia, contraponat errantibus ex pertinacia, quæ solum est, quando aliquis sciens & volens repugnat veritati sibi sufficienter propositæ. Et huiusmodi pertinacia ideò necessaria est ad formalem hæresim, quia hoc hæresis habet, præ cæteris peccatis, quòd cæ-

tera peccata non dicuntur ab electione, sed sola hæresis; ad cuius proinde perfectam rationem non sufficit voluntas quomodocumque inordinata, sed necessaria est electio fidei directè repugnans, inquit Sylvius q. 11. a. 1., id est requiritur electio, quæ quis sciens Ecclesiam tenere aliquid ut fide credendum, voluntariè de illo dubitat, vel contrarium deliberatè eligit. Et hinc

Colligitur 4°. plerisque rusticos habere 256 unum, vel plures errores contra fidem, nec tamen esse formaliter hæreticos, ob defectum pertinaciæ, licet mortaliter peccent, ob culpabilem negligentiam addiscendæ veritatis, quam possunt, & debent scire.

Sed quid de errantibus contra fidem ex 257 ignorantia affectata? Suntne formaliter hæretici? Aliqui absolute affirmant. Alii negant. Sed distinguendum videtur, & negantibus subscribendum, si ignorantiam affectent ex solo addiscendi tædio: quia cum tali voluntate stare potest voluntas obediendi Ecclesiae, seu credendi quæ credenda proponit, cum ipsis sufficienter proposita fuerint; & licet tales fortè sint pertinaces in ignorando, ipsorum tamen ignorantia, quamlibet pertinax & affectata, non est hæresis, nec malitiam hæresis participat; licet sit contra præceptum fidei de adhibenda diligentia pro sciendis veritatibus à Deo revelatis. Subscribendum verò affirmantibus (eos utique esse formaliter hæreticos) si ignorantiam affectent ex contemptu Ecclesiae, sive ex voluntate, quam habent non credendi, quamvis scirent ea, quæ Ecclesia proponit credenda, ideòque non curant, sed spernunt quærere, quid ea de re Ecclesia credendum proponat. Talibus enim nihil deest ad pertinaciam; cum habeant electionem contradicentem propositioni Ecclesiae, quam licet non cognoscant in speciali (quia cognoscere nolunt) cognoscunt tamen in communi, per eam opinionem, quæ opinantur parvi momenti esse illa quæ ab Ecclesia proponuntur, nec talia esse, in quorum obsequium debeant intellectum suum captivare.

Eandem aliqui rationem esse censent de 258 iis, qui existimant aliquid esse ab Ecclesia definitum, quod non est definitum, & interim pertinaciter tenent contrarium: quia Ecclesiae definitionem parvipendunt, vel Ecclesiam fallibilem credunt. Et reverà sunt formaliter, consummatèque hæretici, in eo quòd Ecclesiam fallibilem credunt, vel in eo quòd censent se non debere credere ea, quæ Ecclesia proponit credenda: tametsi in particulari articulo, quem tenent (putantes esse contra Ecclesiae definitionem, cum non sit) sint quidem Ecclesiae contumaces, & affectu hæretici; non tamen effectu, & consummatè: cum non habeant errorem in intellectu circa particularem illum articulum, sed solum contumaciam in voluntate.

259 Collige 5°. non esse hæreticos, qui negant propositionem aliquam, quæ à variis Doctoribus Catholicis asseritur, ab aliis verò negatur esse ab Ecclesia definita, quamque ipsi ex solido aliquo fundamento iudicant non esse talem. Quia definitio Ecclesiæ, si quæ sit, non est ipsis sufficienter proposita. Multo minus hæretici sunt, qui impugnant aliquam veritatem, quæ à variis Doctoribus dicitur esse fidei, sed nondum est per Ecclesiam definita, corrigi parati, cum definita fuerit. Sic (ait S. Thomas q. 11. a. 2. ad 3.) *aliqui Doctores videntur dissentisse in quibusdam ad fidem pertinentibus, quæ nondum erant per Ecclesiam definita*, ut Abbas Joachim, qui ante definitionem Concilii Lateranensis, asserta quadam tenuit per istud Concilium damnata cap. *damnamus* de hæret. Ipse verò damnatus non fuit ut hæreticus: quia non resistit Ecclesiæ definitioni, utpote cui omnia asserta sua, seu scripta approbanda, vel corrigenda subiecit, ut in eodem capite dicitur. *Postquam autem* (pergit S. Thomas) *ejusmodi asserta essent auctoritate universalis Ecclesiæ determinata, si quis tali ordinationi pertinaciter repugnaret, hæreticus censeretur*. Quam quidem auctoritatem universalis Ecclesiæ S. Doctor ibidem docet principaliter residere in Summo Pontifice, ad quem omnes fidei quæstiones sunt referendæ, & contra cujus auctoritatem nec Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis sacrorum Doctorum suam sententiam defendit. Et, si resisteret, se non Catholicum comprobaret, ut Hieronymus apud ipsum dicit.

260 Collige 6°. probabiliter verum esse, quod nonnulli dicunt, in partibus hæreticis, ubi nullum est publicum Catholicæ religionis exercitium, deesse formalem, & solùm esse materialem hæresim in nonnullis, qui hæresim profitentur, quam à parentibus cum lacte suxerunt, præsertim in juvenibus & rudibus. Eò quòd res fidei non sint ipsis sufficienter propositæ, sed vel nullo modo, vel ita ridiculè, & mendaciter, ut ab illa tamquam diabolica deterreantur, Pontificem ut dæmonem, vel Antichristum, Religiosos ut diabolos averterent, ad eò ut ipsis melius esset de Catholica fide nihil omninò audivisse, magisque laborent ignorantia, quàm pertinaciâ. Tales proinde immunes sunt ab excommunicatione, aliisque poenis hæresi formali annexis, ut sapienter advertit Cardinalis de Lugo. Nec tamen absolvi possunt, nisi Catholicam fidem amplectantur. Quia non habent veram fidem, cujus motus, juxta Apostolum Hebr. 11. & Tridentinum sess. 6. c. 6. necessarius est ad justificationem. Nec ad eam ipsis sufficit fides habitualis acquisita in baptismo; sed actualis, necessitate mediæ necessaria est, ut constet ex supradictis. Conversi tamen ad fidem, dolere debent de errore suo, utpote rarò pror-

fus inculpabili. Absolvi tamen possunt à quocumque Confessario, etiam non habente potestatem in reservata: cum hæresis ipsorum fuerit materialis, non formalis, quæ sola reservatur. Non omnes tamen in partibus illis commorantes, qui errorem cum lacte suxerunt, ab hæresi formali excusantur; sed multi ex ipsis, sine dubio, sunt formales hæretici, ut notat Platelius in Synopsi p. 3. c. 1. §. 7. n. 285. quia certum est inter ipsos inveniri plurimos, quibus vera fides, & Ecclesiæ auctoritas sufficienter est proposita, non solùm ad inquirendum, sed & ad credendum; quam proinde rejicere nequeunt sine pertinaciâ, quæ forma est formalis hæreses constitutiva.

Collige 7°. illos esse formaliter hæreticos, qui Ecclesiæ definitioni iudicium suum submittere nolunt, nisi prius argumentis convincantur. Sunt enim pertinaces, nec submittere iudicium suum volunt Ecclesiæ iudicio, sed rationibus & argumentis; nec credere Deo, sed cerebro suo.

Collige 8°. positivè dubitantes de veritate fidei, quam sciunt ab Ecclesia definitam, esse formaliter hæreticos. Ita S. Thomas q. 10. a. 7. & Doctores communiter, id colligentes ex cap. 1. de hæreticis, ubi Stephanus Papa dicit, quòd *dubius in fide est infidelis*. Necnon ex Augustino 8. Trin. 8. aiente, quòd *salvâ fide Christianâ dici non possit, foris de Virgine natus est Christus*. Et ratio est, quia tales virtualiter & æquivalenter negant Ecclesiam esse infallibilem fidei regulam. Positivè namque dubiam censent veritatem, quæ scitur definita ab Ecclesia.

De negativè dubitantibus, id est iudicium suspendentibus, aliud est, si propter eò iudicium suspendant, quia Ecclesiæ definitio non est ipsis sufficienter proposita. Quia non sunt pertinaces, nec peccant contra fidem, nisi dum defectus sufficientis propositionis provenit ex culpabili negligentia ipsorum. De negativè tamen dubitantibus, qui circa mysterium sufficienter propositum, ut à Deo revelatum, ex imperio voluntatis suspendunt iudicium, propter motiva trahentia in contrarium, idem assero quod de positivè dubitantibus, esse scilicet formaliter hæreticos. Quia interpretativè, & æquivalenter iudicant mysterium revelatum, seu ab Ecclesia definitum, non esse certum. Iudicii quippe suspensionem eligendo ex metu errandi, incussio per motiva trahentia in contrarium, perinde se habent, ac si dicerent, motiva ista esse tanti ponderis, ut mysterii revelati veritatem reddant dubiam. Ita Cardinalis de Lugo, Valentia, & alii contra Sanchez, Malderum, Dianam, &c.

Certum tamen est hæreticos non esse, qui vel scrupulis, vel tentationibus velut obruti, sic negativè dubitant, seu iudicium suspendunt, ut tamen tentationibus illis non

consentiant, sed mori mallent, quam Ecclesiae iudicio voluntarie contradicere, vel Ecclesiae definitionem voluntarie in dubium revocare. Isti proinde non agunt, sed patiuntur quamdam veluti dubitationem, seu potius tentationem contra fidem. Nec importunas eiusmodi tentationes, contra eas disputando, refellere debent, vel contrariis actibus repellere; sed contemnere, ne tentatio (ex adverso impugnata) menti amplius figatur; quae contemptu & neglectu citius evanescit.

265 Si tamen tentatio, animum pulsans, fidem etiam concutiat, & dubitationes veluti semivoluntarias, ob infirmi animi debilitatem, extorqueat; imitari debent eum qui Marci 9. dicebat: *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.* Exoratoque divino auxilio, remedium illud ipsis opportunum erit, quod Patres spirituales suggerunt, & cum illis Contentonus to. 4. dissert. 2. c. 2. coroll. 3. Vel enim de Catholica religione, in generali, dubium obrepit, vel de articulo aliquo in speciali. Si in generali, revocanda est in mentem praecleara motivorum credibilitatis harmonia, & protinus nubium omne diffugiet. Tam enim credibilia sunt, ut nihil humana fide tam credibile sit, quam motiva illa, omnique alia religio, nostrae contraria, omnibus credibilitatis motivis destituta, ridicula, fabulosaque merito censetur. Si dubium obrepit de aliquo articulo in speciali, hac ratiocinatione exufflandum est: Si Ecclesiae Catholicae credo ob tam praecleara signa credibilitatis, quae mihi persuadent ipsam esse veram Ecclesiam: illum ergo articulum in dubium revocare non possum: cum frustra verae Ecclesiae credat, qui aliquem articulum ab ipsa propositum in dubium revocat. Si enim Ecclesia vera est, infallibilis est, dicente Domino, quod portae inferi adversus eam praevaleant non possunt. Dicente etiam Apostolo, quod Ecclesia vera *columna est & firmamentum veritatis.* Quod ergo ipsa proponit credendum, revocare non licet in dubium.

CAPUT XIX.

Pena haereticorum.

266 Duplices sunt, temporales scilicet & spirituales. Utraque breviter recensebo. Temporales sunt, 1^a. poena mortis. 2^a. confiscatio bonorum. 3^a. incapacitas ad publica officia obtinenda. 4^a. privatio jurisdictionis temporalis, & absolutio subditorum a debito fidelitatis ipsis promissae. Sic enim quoad poenam mortis, & confiscationis declaratur per varias leges Imperiales, & per varios Canones quoad reliquas.

267 Poenae spirituales sunt, 1^a. excommunicatio major, Suae Sanctitati per Bullam Coenae

Tom. II.

reservata. 2^a. privatio Ecclesiasticae sepulturae. 3^a. irregularitas. 4^a. privatio omnis jurisdictionis Ecclesiasticae. 5^a. inhabilitas ad omnia beneficia. 6^a. privatio omnium dignitatum, honorum, beneficiorum, & officiorum Ecclesiasticorum. 7^a. infamia juris. Omnes etiam poenae istae statuuntur in variis Canonibus, quos causa brevitas omitto. Sicut ab haeresi, sic a censuris & poenis istis solus Pontifex, & quibus ipse facultatem ad id concessit, absolvere possunt.

Facultatem quidem illam Gregorius XIII. 268 ad instantiam Philippi II. Regis Catholici, anno 1576. Episcopis Belgii concessit, etiam absolvendi ab haeresi manifestata, etiam post relapsum; sicut & facultatem absolvendi ab omnibus aliis casibus Papae reservatis, etiam in Bulla Coenae; ipsis quoque concessit, quod eandem facultatem cuicumque idoneo Sacerdoti delegare possent, donec (inquit Pontifex) ac quousque Germania inferior in pristina Regis Philippi obedientia plenarie restituta esset, uti videre est in Bulla *nuper subinde.*

Sed quaeritur num facultas illa etiamnum 269 duret, cum Rex Catholicus cesserit juri quod habebat in provinciis haereticas? Affirmant nonnulli, tum quia clausula illa *donec*, &c. necdum impleta est, cum Germania inferior necdum plenarie sit sub potestate Regis Catholici. Tum quia ratio dictae concessionis adhuc perseverat: siquidem facultas illa concessa fuit, ob frequentiam vicinorum haereticorum in Belgio Catholico, quae tantum hodie major est, quantum major, & liberior communicatio haereticorum cum Catholicis, a quibus plerique in dies ad fidem reducuntur.

Alii tamen non sine fundamento negant. 270 Cum cessare videatur finis istius concessionis. Et ideo ad tollendum omne dubium, Episcopi Belgii in litteris suae confirmationis, dictam facultatem a Sede Apostolica accipere solent, vel etiam specialiter obtinere. Quae ipsis etiam, ex rationabiliter praesumpta Pontificis voluntate, per accedens competit, in casu moralis impossibilitatis adeundi Pontificem, ratione sexus, paupertatis, infirmitatis, &c.

CAPUT XX.

Haereticorum libri prohibiti.

Sed & in poenam, confusionemque haereticorum, sicut & ad impediendum nocuum 271 documentum fidelium, libri haereticorum haesim continentes, vel de religione tractantes, legi, imprimi, retineri prohibentur sub poena excommunicationis, Pontifici reservatae in Bulla Coenae. Libri (inquam) haereticorum. Neque enim prohibiti sunt libri Ethnicorum, Mahumetanorum, Judaeorum, &c. Possuntque Episcopi Belgii, prohibi-

R